

KIS-623 – En-dro d'ar Jederezh

(JC da YBAN – 25 12 98, azveret 03 03 99)

Mallus eo embann steuñv ar Jederezh e brezhoneg. E Genver 1993 e tegemerjout ur goulenn digant *Skol Uhel ar Vro*. Goût a ouzon n'o deus graet netra abaoe, hervez a lavaras din un ezel eus ar C'huzul sevenadurel. A-hervez en deus ar c'hevredad CEGEX embannet e brezhoneg mentel ha kont disoc'h tri c'hevredad. Dervaet eo bet din gant rener ar CEGEX. Bremañ e venn mui ouzh mui a gevredadoù embann o c'hontoù en ur brezhoneg reizh ha resis. Kement-se a ziskouez ez eus un nevid o tigeriñ. Ha n'eo ket forzh petore nevid : liammet eo ouzh maezienn ar stlennañ kellidel ha, pa ouzer delanvad ar stlenn war an armerzh, e ranker bezañ evezhiek ouzh furn ha perzhded ar steuñv Jederezh a fell dimp embann.

Kefridi ar Jederezh n'eo ket mui sevel kontoù hepken, urzhiataerioù zo bremañ evit se. Divoud hon diskiblezh a c'hoarvez hiviziken a deir micher : jubenniñ ar werc'helezh armerzhel e rezh aregoù, heuliañ neuennadoù an armerzh dre an aregoù, taolenniñ saviad an embregerezh bep an amzer. Dre se e c'hell, diouzh un tu, nep tredeour gouzout live e zleoù pe e gredouriezhoù e-keñver an embregerezh, ha diouzh an tu all, nep merour leviañ e aferioù hervez ar stlennadoù dedaolet.

Gant ar Jederezh ez eus ur vent wirel ha moneizel start war verr dermen a endalc'h da arverañ un hanc'herieg resis, gwevn, arboellek ha klok. An dermenadurezh c'hallek zo bet goveliet a-hed an amzer gant an arbennigourion war an Armerzh, ar Gwir hag ivez kalvezerezh ar Jederezh. Ar reveulzi vras a c'hoarvez hiziv an deiz dirazomp a c'houl un hanc'herieg azas. Termenoù gallek *Framm Hollek ar Jederezh 1982* zo dispredet war boentoù zo. Empentet eo bet gant tud a rae o c'hontoù “gant an dorn” evit embregerezhioù renet mui pe vui gant o ferc'henned, en ur bed ma oa isdiorreet ar Gwir armerzhel.

Rak se, ar strolloù bras a arver, evit o stlenn diabarzh, an US GAP (framm ha reolennoù jederezhel ar Stadoù Unanet) a zo un tamm mat azasoc'h evit kas da benn un ardoerezh efedus. E labour ar jeder kevarouezour e ranker gouzout ivez pouez ar jubennadur da reiñ war well ur skeudenn wirion eus ar werc'helezh armerzhel, hag a se

ar ret da c'hoveliañ termenoù brezhonek araezus da ren an enjediñ. Rak ar palevarzh eus amzer labour ar jeder hag an trifarzh peurgetket eus hini ar c'hevarouezour zo gouestlet da jubenniñ ar gwezhiadennoù armerzhel e lavar ar Jederezh, ha seul spisoc'h e araezioù yezhel, seul aesoc'h a se an trevell.

Argerzh an enjediñ a c'hoarvez a seizh lankad : 1) degemer an teuliadoù, 2) an dezrannañ, 3) an desteriañ, 4) ar jubenniñ, 5) ar skrivañ, 6) an arc'hwiliañ, 7) an diellañ. Da heul ar steudad obererezhioù-se e teuy ar mare da sevel taolennoù eus stad gwezhiadennoù an embregvezh tremenet hag ivez eus saviad kellidel ha glad ar c'hevredad e dibenn an kez embregvezh. Hag evit se ez eus ezhomm a skiant prenet, hag ivez eus... ur fri furch bras a-walc'h. Bourrus kenan, me lâar dit.

Evel a welez, un obererezh kemplezh eo ar Jederezh. Diouzh un tu ez anad evel ur c'halvezerezh jediñ tra ken. Diouzh un tu all avat e tenn d'ur skiant, pa glasker gouzout penaos sevel ur framm ha distrihañ reolennoù en araez da zerc'hennañ dikoc'h dikañ ar werc'helezh armerzhel ha da heul da ren un ardoerezh azas.

Werner SOMBART en e oberenn *Der moderne Kapitalismus*¹ a skriv : “Emañ dalc'het hep mar ebet anien end-eeun ar Jederezh diazaou en amkan-mañ : mont e roudoù kor a-bezh ar c'hevala en un embregerezh, e gementadiñ hag e stadañ dre skrid”, ha pelloc'h : “An urzh, a zo ur merk splann eus an aferioù, ne c'hell bezañ diazezet ha bezañ araezus da ziflukadur ar reizhiad kevalaour nemet a drugarez d'ar jederezh reizhiadekaet. Kevalaouriezh ha Jederezh diazaou ne c'hellont e nep doare bezañ dispartiet : emaint an eil e-keñver eben evel ar furn hag an danvez”¹.

¹ “[...] l'essence même de la comptabilité en partie double tient sans aucun doute dans cet objectif : suivre à la trace le cycle complet du capital dans une entreprise, le quantifier et le constater par écrit.” (Werner SOMBART, *Der moderne Kapitalismus*, München, 1916-1927, Kevrenn II – Levrenn 1, tr. gl. gant Marc NIKITIN. Tennet eus *Cahiers d'histoire de la Comptabilité*, Éditions Comptables Malesherbes, 1992.)

¹ “L'ordre tout à fait caractéristique des affaires ne peut s'instaurer et favoriser l'épanouissement du système capitaliste que grâce à la comptabilité systématisée. Le capitalisme et la comptabilité en partie double ne peuvent absolument pas être dissociés : ils se comportent l'un vis-à-vis de l'autre comme la forme et le contenu.” (Id., *ibid.*)

N'on ket pell a vezañ a du gant an haeradennoù-se pa ouzer perzh an ardoerezh, ken e diorreadur ar Stadoù Unanet, ken e stabiladur ar c'helc'hiadoù armerzhel war verr dermen, ken e kresk kenderc'husted an embregerezhioù².

Setu perak hon eus strivet da reiñ da hanc'herieg vrezhonek ar Jederezh ur resisted hag ur binvidigezh en araez da savelañ un delvan oberatael eus an armerzh. Hogen, liz da Ludwig WITTGENSTEIN, ster ur ger a zinod dre an arver anezhañ... Hon labour a amparo, spi hon eus, ur bazenn vras davit savidigezh un Ardoerezh en hon yezh, lañsus da ziorreidigezh an embregerezhioù. Anat e ranko dedreiñ hervez an ezhommoù hag an araokadennoù e maezienn an armerzh, evel a lavaromp er c'hentskrid.

(YBAN da JC 10 03 99)

Setu an termennoù degaset ganit e 'z lizher eus an 11 12 98 (nemeur a evezhiadennoù e-keñver da ginnigoù) :

Redressement fiscal	Azreizhadur kemedel
Rappels de TVA	Diandell TOG
TVA sur les exportations	TOG war an ezporzhiadoù
TVA sur les achats intracommunautaires	TOG war ar prenaoù enkumuniezhel
TVA déduite par anticipation	TOG rakdidennet
Rappel d'impôt sur les sociétés	Diandell war ar c'hevredadoù
Charges non justifiées	Kargoù ankantreizhet
Immobilisations comptabilisées en charges	Klaviadoù enjedet er c'hargoù
Amortissements réputés différés	Traoladoù sellet evel ampellet
Base déclarée avant imputation	Diazez diskleriet kent arzod
Base rectifiée avant cascade	Diazez reizhet kent oglenn
Cascade à déduire	Oglenn da zidennañ
Amortissements réputés différés créés	Traoladoù sellet evel ampellet krouet
Déficits imputés	Divigadoù arzodet

² Sl. Gérard DUMENIL, Dominique LEVY, *La Dynamique du capital. Un siècle d'économie américaine*, Presses Universitaires de France, 1996. Pempet lodenn : "Les cadres au centre des mutations du capitalisme".

Amortissements réputés différés imputés	Traoladoù sellet evel ampellet arzodet
Résultat fiscal rectifié	Disoc'h kemedel reizhet
Redressement sur crédit d'impôt recherche	Diandell war gred tell imbourc'h

Un aters amañ : levrioù zo a lak un diforc'h etre Gl. *crédit d'impôt* ha Gl. *avoir fiscal*, tra ma laka reoù all pep tra dindan an anvad Gl. *avoir fiscal*. Evit a sell ar reizhiad c'hall ez eus daou dra :

1° Gl. **avoir fiscal** a aotre ar c'hevrozour da zidennañ eus an dell da dalañ savad ar rannalioù degemeret liesaet dre ur gwezhiaer, savad lakaet e-barzh an diazez kemedel. Mard eo feur ar *c'haoud kemedel* par da 50% e tiskler ar c'hevrozour ur savad rannalioù liesaet dre 1,5. Jedet eo an dell war an diazez muiaet-se. Hogen didennet e vo ar c'haoud kemedel diwar an dell jedet.

2° Gl. **crédit d'impôt**. E gwir ez eo ivez ar c'hred-se ur c'haoud, e ster ar Jederezh. O vezañ ma 'z eo bet talet endeo an dell en andon e c'hell ar c'hevrozour arverañ ar c'haoud-se — ar *c'hred tell* — da dalañ un dell all, pe bezañ dastalet. Amañ : eus petra ez eus anv ? Betek gouzout emañ a-du gant da ginnig, hogen dit an dibab.

Profit sur le Trésor	Helv diwar an Teñzor
Crédit impôt recherche déclaré	Kred tell imbourc'h diskleriet
Rappel d'impôt	Diandell
Taux d'imposition	Feur tell
Rappel d'impôt sur crédit d'impôt recherche	Diandell war gred tell imbourc'h

JC da YBAN 15 03 99

Setu ur respont da 'z koulenn a-zivout an diforc'h etre Gl. **crédit d'impôt** ha Gl. **avoir fiscal**. Gl. *crédit d'impôt* a ra dave d'ur gredouriezh war delloù a zo diwanet e meur a zoare ha n'int ket atav hini un tellad. Da skouer ar c'hred tell imbourc'h a zo jedet war gresk an holl zispignoù gouestlet d'an imbourc'h. Gl. *avoir fiscal* a arouez ur

mod kemedel da

jediñ an telloù war ar c'hevredadoù hag ar c'horvoderioù. Ar c'haoud kemedel ne c'hell c'hoari nemet pa'z eo bet rannet ar buzadoù. Evidon Br. *kaoud kemedel* zo mat ha dav mirout an diforc'h etre an daou c'her.

Un nebeut evezhiadennoù c'hoazh diwar-benn maladur eil diwezhañ *Jederezh* :

- Gl. **sur-sol**. Kavet 'm eus e *Geriadur an Armerzh*, pajenn 242 ar Gl. *usufruit* kenedc'heriet gant Br. *barr*. Gl. *sur-sol* a arouez ur gwir war an egor a-us d'un dachenn ha n'eur ket perc'henn warni. N'anavezan ket ar ster-se da Gl. *usufruit*. Gl. *usufruit*, betek gouzout muioc'h, zo un doare da rannañ ar berc'hentiezh etre ar piaou diouzh un tu hag ar gerz diouzh an tu all. Ha n'eus ket arvar a vesk etre Br. *douar barr*, Gl. *sur-sol* ha Br. *barr*, Gl. *usufruit* ?

- Gl. **valeurs mobilières de placement** a zenot talvoudennoù prenet, n'eo ket evit bezañ postet, hogen evit fonnañ arc'hant war verr dermen en eheb da Gl. *participation* a zo talvoudennoù akuizitet pe gevrannoù piaouet evit tennañ korvo eus bezañ un embregerezh e stern ur vellouriezh war hir dermen. Abalamour da se e vez renket ar Gl. *valeurs mobilières de placement* er fred c'hwel ha n'eo ket er fred klaviet, ma kaver an holl bostadurioù. Ret eo gouzout e tegas ar veskailhez-se en hanc'herieg c'hallek ur pikol strafuilh en empenn ar studierion. Mat e vefe kavout ur ger estreget *talvoudennoù postet*. Un dra all c'hoazh : Gl. *participations* ha Gl. *valeurs mobilières de placement* n'o deus ket an hevelep hanren kemedel peogwir ez eo an eil ur postadur ha n'eo ket egile.

- Gl. **fonds de roulement** a vez arveret evit kellidoù postet gant kevranneion pe prestat gant bankoù war hir dermen ha n'int ket bet dispignet evit kellidañ postadurioù. An arc'hant-se a chom en embregerezh evit goustegañ an diouer a arc'hant war verr dermen a zegouezh bep an amzer er c'helc'h korvoiñ. E Gl. *roulement* n'emañ ket an un keal hag e Gl. *circulant* evel e “fred c'hwel”. Er c'hontrol, ar c'hevala-mañ a rank chom stabil a-walc'h evit reiñ tu d'an embregerezh da ruilhal mat.

(YBAN & JC – 20 03 99)

[Dalc'h labour dre Internet]

- Gl. **investissement** ha Sz. **investment**.

El levr fiziet gant Finbarr BRADLEY e GM : FIONTAR, *Foclóir Airgeadais, Ríomhaireachta agus Fiontraíochta*, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, 1998, e lennan :

Sz. INVESTMENT. Iw. INFHEISTIOCHT. 1° The purchase of capital goods, such as plant and machinery in a factory in order to produce goods for future consumption. 2° The purchase of assets, such as securities, works of art, bank and building society deposits, etc., with a primary view to their financial return, either as income or capital gain.

E galleg ivez e kaver *investir* ha *placer* evel heñvelsterioù :

Er *Petit Robert* :

Gl. INVESTIR. Employer, placer (des capitaux) dans une entreprise. [...] Il a investi beaucoup d'argent dans cette affaire ; somme investie en bons du Trésor. Acquérir des biens d'investissement.

Mar taolan ur sell e *Lexique de gestion*, Dalloz, 1991 e welan ez eo kevatal *placement* hag *investissement*, da nebeutañ evit a sell ar yezh voutin : “Dans un sens particulier et familier : investissement est synonyme de placement, de mise en réserve d'un bien de consommation durable en vue de sa revente ou de sa consommation ultérieure.”

Lavarout a c'haller neuze ez eo brasoc'h erdalva Gl. *placement* eget hini Gl. *investissement*. El levr usveneget e lennan : “Le placement est distinct de l'investissement même financier dans la mesure où il est dissocié du processus de production.”

Kement-se a dalvez e vo dav resisaat ar meizad *investissement* evit hon oberennoù da zont ! Betek henn ez eus bet graet e brezhoneg gant *postañ* ken a-dal da Gl. *placement* ken a-dal da Gl. *investissement*. Evit an arverioù boutin ne gav ket din ez eus arvar a vesk, ket muioc'h eget e saozneg da nebeutañ, na gant ar yezhoù dindan e levezon evel ar Kb. *buddsodd*, a dalvez kement ha lakaat (*postañ*) arc'hant tu bennak e sell d'ur buzad.

Ma ne fazian ket e teu Br. *postañ* diouzh ar Gl. *poster*¹.

Merzhout evelkent e ro *Lexique de comptabilité*, Dalloz, 1990 :

¹ (GE – 29 03 99) Orin ar ger eo La. *po#no* dre e adanor *po(s''(tum* . Strouezhek e hañval bezañ an treugoù a-dreuz d' an italianeg ha d' ar galleg betek o diskennadoù brezhonek, seul strouezhekoc'h ma taremoug an diskennadur diwar La. *postis* "post, bann un nor, h.a.".

PLACEMENT, synonyme : investissement financier ().

Moarvat e vo ret kleuziañ war-benn diforc'h ar “postañ” e sell d'ar c'henderc'h (e stumm madoù kenderc'hañ) diouzh ar “postañ” e sell da wareziñ ar c'hevala, pe da c'hounit kampioù diwarnañ. E kembraeg gant *buddsoddi* e pouezer war ar buzad da zont, diouzh savboent ar c'hevalaour enta ! Ne ve ket fall lakaat kemm etre ur postañ digenderc'h — hag enepkenderc'hus zoken — hag ur postañ kenderc'hus, araezus da grouiñ gourc'hwelioù.

En alamaneg e kaver *Anlage*, *Investition* evel kevatal da Gl. *placement* hag *investissement*, hep nep kemm.

Gl. *investir* a zeu eus La. *investio* "revêtir, garnir, entourer". Sl. ivez hGl. *envestir* : "revêtir, entourer, investir d'un bénéfice".

N'emañ ket pell ar meizad diouzh ar Br. *engwezhañ* (Gl. *engager*), kevalaoù da skouer. Ar Kb. *buddsoddi* a c'hell marteze hon ren d'un diskoulm, da nebeutañ *-soddi-* a zo kar d'an hBr. *-sod* "placer, mettre, to place, to put", ma ne fazian ket. Stirann a zo bet korvoet e Br. *kevosod*, Gl. *combinaison*.

Kinnig a ran : Br. *ensodiñ* evel kevatal da Gl. *investissement* er ster strizh a "prenañ madoù kenderc'hañ, pe gwezhiadennoù nes". Miret e ve Br. *postañ* a-dal da Gl. *investir*, *placer* er ster ledan, rak ne gav ket din ez eus da lakaat strafuilh en ur ger ken gwriziennet.

Merzhout e teu Gl. *valeurs mobilières de placement* da Br. *talvoudennoù postañ*, ha n'eo ket *postet*, pezh a ve un dra disheñvel. Da zaveiñ a ran da *Emsav* 82, p. 322 : “Ar c'houvriaded [...] a gav gwelloc'h postañ o arc'hant en amprestoù stadel hag en talvoudennoù estren [...]” Eleze e talvez an talvoudennoù da bostañ arc'hant, gant ar ster resis da reiñ da Br. *postañ* evel displeget amañ diaraok. Ne welan netra da abegiñ.

- Gl. **fonds de roulement**, Br. *arc'hant c'hwel*, *c'hwelad liñvel*, *kevala c'hwel*. Ne welan ket muioc'h da abegiñ pa lavarez da unan e talvez da “lakaat an embregerezh da ruilhal mat”. Amañ e talvez *c'hwel* kement ha “treiñ, ruilhal, labourat”. Dres evel er Br. *arc'hwel* : “mont en-dro”.

- Br. **barr**. Sed aze ur ger skoultrek ! Ne gomzin ket eus *barr* evel skourr, nemet e talvez ivez kement ha Gl. *enseigne*. Evit Gl. *usufruit* e 'z tavean da VALL. p. 501 : “**NUE-PROPRIETE domani-douar, domani ar gwir, domani heb ar barr**”. Kompren a

ran : "domani hep ar gwirioù en o barr, hep ar varregezh leun a zo *usus*, *abusus* ha *fructus*". Evit ur perc'henn divarr e vank dezhañ ar *fructus* hag an *usus*. Br. *divarr* zo kevatal da "nad eo ket leun". Ne gav ket din ez eus arvar a vesk gant *douar-barr* NDBF.

E sigur da evezhiadennoù e karfen ober un adevezhiadennig : berr eo ar pleustr e brezhoneg evit a sell ar Jederezh, an Ardoerezh, e c'houzout a rez kenkoulz ha me. Pa lennan despizadurioù evel hini Gl. **FONDS DE ROULEMENT** (*Lexique de comptabilité*, Dalloz, 1990) e stadan ez eus mesk etre kemeradurioù disheñvel: "*fonds de roulement de liquidité, fonds de roulement fonctionnel*". Hep menegiñ an *actif circulant*, anvet c'hoazh *actif de roulement*, ma n'eo ket *capital circulant-fixe* !

Ha dav eo heuliañ kammed ha kammed ar yezhoù all ? Evel a lavarez : ar pleustr eo a wisko an termenoù gant ur ster buhez, gougorfet gant an ardoer, an embreger pe ar jeder.